

‘Curial e Güelfa’: de la perplexitat a les respostes concretes

1. Un clàssic català escrit en context italià

En llur edició del *Curial* (2011), Lola Badia i Jaume Torró advertien que la novel·la “no ha deixat de desvetllar perplexitats”. Ells mateixos no encertaven gens a situar-la. I ara proclamen el que ja deien Júlia Butinyà (1987), Antoni Ferrando (1989) o M. Teresa Ferrer i Mallol (2011): que el clàssic s’ha de relacionar amb la cort de Nàpols i amb l’humanisme. Encara més: s’atribueixen ells el descobriment!

El 2010, Badia i Torró afirmaven que la novel·la “fue escrita en un ambiente ibérico relacionado con las cortes de los Trastámaras”, i el 2015 ignoren l’aportació de Ferrer i els 38 *Estudis lingüístics i culturals* (coord. Ferrando, 2012), on s’arriba a un consens interdisciplinari sobre la italianitat contextual del *Curial*. Es comprèn que s’afanyen ara a rectificar i admeten l’obra com el “producte d’una cort internacional, la d’Alfons el Magnànim” en la premsa i en un espontani “informe” sobre la meua tesi. Tot i això, Badia confessa: “Nosaltres no hem llegit la seua tesi”, en *Vilaweb*, 05/04/2017. Que rectifiquen és un felix aconseguint. Però rectificar sense llegir no és de savis.

Aquest enrenou mediàtic, tot un exercici de “filologia-espectacle”, no delata a les clares el fracàs de la seua línia interpretativa? A partir de l’avanç d’un aspecte de la tesi, el de l’autoria (“Enyego d’Àvalos, autor de ‘Curial e Güelfa’?” *Estudis Romànics*, 39), dedueixen que invalida les seues conclusions. Per això recorren a la desqualificació i a la difamació, sense voler llegir: hipòtesi “gratuïta” i “acientífica”, tesi “fraudulenta” i “deshonestista”... Explíciten, a més, que volen “evitar que la difusió com a certesa d’una hipòtesi sense fonament provat pugui alterar la descrip-

ABEL SOLER

ció” (és a dir, alterar la seua errònia “descripció”) del *Curial*. Si és una hipòtesi, doncs no els hauria de molestar. Els altera, a ells, que la hipòtesi tinga fonament i presente sòlides evidències.

2. L’atribució del ‘Curial’ a Enyego d’Àvalos

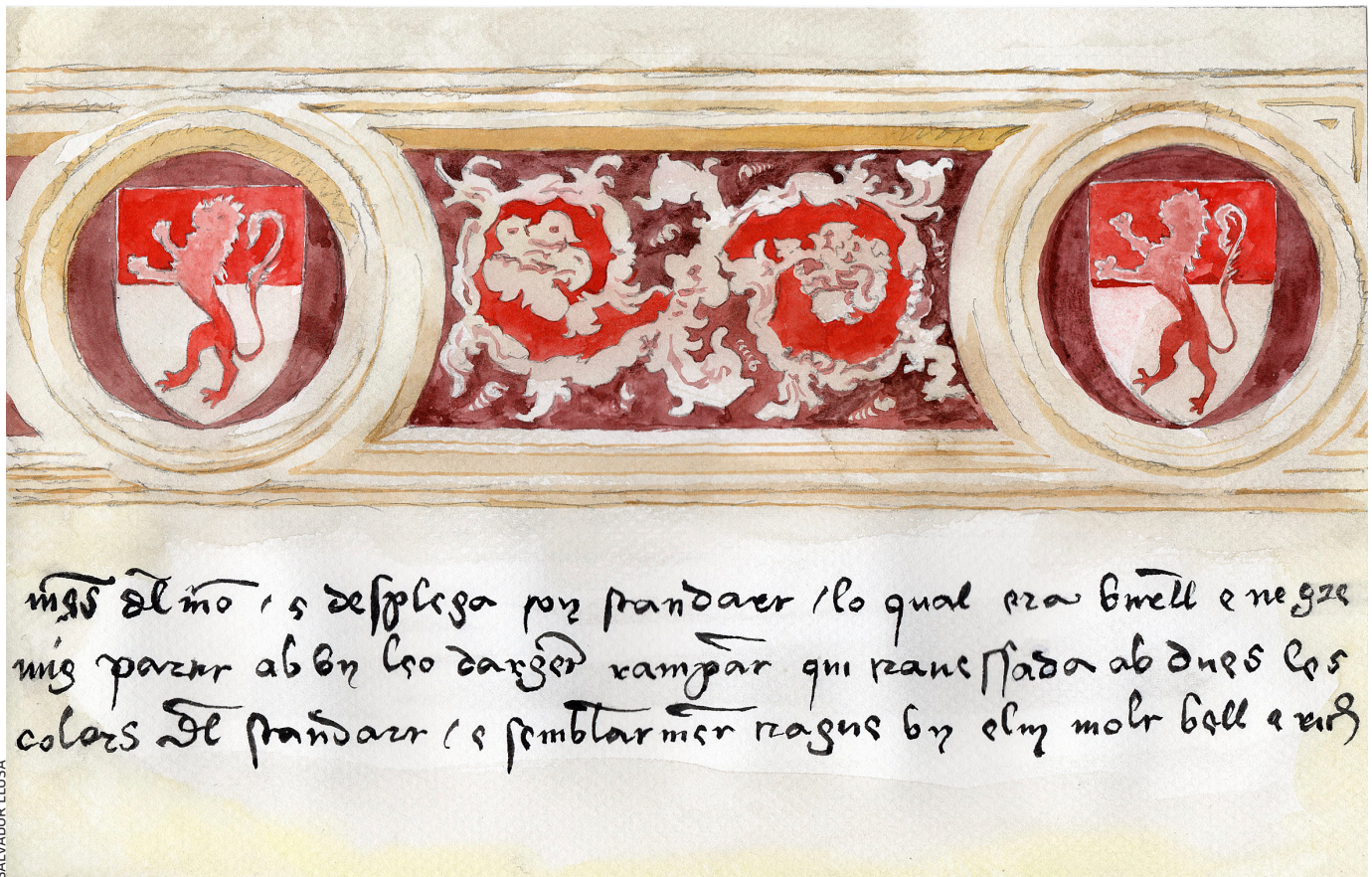
Enyego d’Àvalos, exiliat castellà a València des de la infantesa, adoptà el català i figura en els textos catalans del segle XV com a Enyego. En català li escriu el rei Alfons. És obligació nostra respectar els documents i l’assumpció per l’autor del nom *Enyego*, que ells manipulen com *Iñigo* [sic] per donar a entendre –quin perjudici!– que algú nat a Castella no pot ser l’autor d’una obra en català (Enyego n’escrigué d’altres). Ja havíem vist abans la manera com Badia i Torró, que no són historiadors, interpreten els documents. Es troben un Johan Martorell “ciudadà de València” (no cavaller) i “trinxant del Príncep de Viana”; creuen que és Joanot Martorell, i proclamen als quatre vents que el *Tirant* s’escrigué... a Barcelona, en plena guerra civil! Ignoren els documents d’una tesi de Vera-Cruz Miranda (2011), que invaliden tal despropòsit, o l’autoritat de medievalistes de renom, com Rubio Vela, Antoni Furió, Ferran Garcia-Oliver o Mateu Rodrigo, que s’ha pronunciat sobre tan temerari foraviament.

En *Estudis Romànics* no presente “les conclusions de la tesi”, com volen ells. Em limite a constatar, a la vista d’una ineludible i eloqüent documentació arxivística, que no hi ha cap alternativa versemblant a la hipòtesi d’Enyego d’Àvalos. Sembrar sospites interessades sobre l’IEC, la Universitat de València, etc., amb desqualificacions apriorístiques, no és gens honest. L’espectacle de nerviosisme de Lola Badia i el seu equip, promulgant anatemes, s’explica perquè la nostra hipòtesi els obliga a replantejar interpretacions seues que creien definitives. Per exemple, la d’afirmar que Melchior de Pando, un dels personatges del *Curial*, és “la veu de l’Anònim”.

3. La valencianitat del ‘Curial’, provada pels experts

Que l’autor fóra nat a Barcelona, València o Toledo, no té gaire importància. Ara bé, la “valencianitat” atribuïda al text curialesc l’han constatada els més eminents lexicògrafs: Joan Coromines, Germà Colón i Joan Veny. Si l’autor hi introdueix preferències lèxiques valencianes, és per haver-les apreses a València o viure entre valencians. L’objectiu de la tesi no és demostrar que fóra “un valencià”, però sí que explica la familiarització de l’autor amb el català parlat a València. D’Àvalos visqué a València, es voltà de valencians a Nàpols i adoptà el català com a llengua familiar. En el fet que jo subscriba les constatacions dels lingüistes, Badia i Torró veuen “un ingenu propòsit d’apropiació provinciana” (*Ara*, 11/03/2017) o un “localisme ingenu” (*EL TEMPS*, 04/04/2017). No poden ocultar prejudicis poc científics: “A València els tenen tots, els escriptors. No els cal aquest, també” (Badia, *Vilaweb*, 06/04/2017).

Per combatre les evidències lèxiques, Badia i Torró especulen així: “els copistes canviaven la llengua quan copiaven un manuscrit”. Un copista sol deixar al-

SALVADOR LLOSA

NO HAN SABUT TROBAR NI L'AUTOR NI EL CONTEXT HISTÒRIC DEL 'CURIAL'. ARA REACCIONEN AMB VERTIGEN PER LES XARXES SOCIALS I EMETEN JUDICIS IMPRUDENTS I POC ELEGANTS

Il·lustració que reproduïx l'emblema heràldic de l'autor —i també del protagonista— del *Curial e Güelfa*, que decora la sala noble del palau D'Avalos de Loreto, a l'antic regne de Nàpols. A sota, sobreimpressionat, aquest text: "E desplega son standart..., mig partit, ab un leó... rampant qui travessava abdues les colors del standart" (*Curial e Güelfa*, l.17).

guna petja gràfica, però atribuir a l'ama-nuense el lèxic valencià del text és quel-com inadmissible per cap expert. Diuen ells que la llengua del *Curial* s'allunya de qualsevol tret local. Però, segons Joan Veny (2012), el text és ple d'occidentalismes i, concretament, de valencianismes. I és pobríssim en orientalismes. Badia respon frivoltitzant així: "Noi, valencianitzar el *Curial* costa molt que algú s'ho cregui" (*Vilaweb*, 06/04/2017). No contents amb això, "barcelonitzen" per caprici el *Curial* en una edició suposadament crítica. Mantenen *almàguena*, *bambollats*, *traure*, etc., però alteren *amprar*, *anvides*, *arrancar*, *febra*, *jagant*, *malair*, *maravella*, *sancera*, etc., i posen *emprar*, *envides*, *arrencar*, *febre*, *gegant*, *maleir*, *meravella*, *sencera*, etc. Desdibuixen la coloració diatòpica occidental i valenciana del *Curial*, amb un pro-

cediment impropri d'una edició que es vol crítica. El manuscrit ens contradiu? Doncs el "rectifiquem", i avant.

4. Qüestions de mètode

Així són els qui m'acusen, abans que es publiqui la tesi, d'optar per un mètode "al revés": d'elegir a l'atzar un personatge (digueu-me com: qui coneixia D'Avalos abans?) i de relacionar-lo amb el *Curial* amb "trampes" [sic]. El que fem és justament el que ells exigeixen, és a dir, estudiar els "indicis de tota mena presents a l'obra: culturals, contextuais, geogràfics, lingüístics, etc.", abans de formular una hipòtesi sobre l'autoria. Això sí: la hipòtesi ens duu a descobrir noves pistes i a explicar el text.

Si el resultat no els convé, perquè qüestiona la seua esbiaixada lectura del *Curial*, podien haver-ho expressat ho-

nestament, en comptes d'anar semblant sospites sobre metodologia i l'objectiu d'una tesi examinada reglamentàriament i valorada amb la màxima qualificació. Empre els mateixos procediments de recerca que Ferrer i Mallol. Badia i Torró (2013), sobre el nom de l'autor, afirmen: "El millor que es pot fer amb les pèrdues irreparables és no insistir-hi". No és cert. Jo hi he insistit i he comprovat com l'atribució ajuda a situar el context i a entendre millor l'obra. Ells no han sabut trobar ni l'autor ni el context històric del *Curial*. Ara reaccionen amb vertigen per les xarxes socials, i emeten judicis tan imprudents com poc elegants. Tot el soroll que pretenen fer, emperò, no pot ocultar les evidències documentals i la veritat que se'n deriva.

Llicenciat en Història (Medieval) i doctor en Filologia Catalana